

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
кафедра державного будівництва

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Державне (конституційне) право зарубіжних країн»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 18с.

Розробники:

Серьогіна Світлана Григорівна, завідувачка кафедри, докторка юридичних наук, професорка;

Гринчак Алла Анатоліївна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка;

Закоморна Катерина Олександрівна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка;

Попрошаєва Олена Андріївна, доцентка, кандидатка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри державного будівництва
(протокол № 20 від 22 червня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри державного будівництва
(протокол № 15 від 10 червня 2022 р.)

Завідувачка кафедри— Серьогіна Світлана Григорівна, докторка юридичних наук, професорка

Дані про викладача:

Назва навчальної дисципліни	Державне (конституційне) право зарубіжних країн
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Гринчак Алла Анатоліївна, доцентка кафедри державного будівництва
Контактний телефон	(057) 704-93-04
E-mail	a.a.grynchak@nlu.edu.ua
Консультації	щочетверга, щоп'ятниці
Онлайн консультації	щочетверга, щоп'ятниці

Назва навчальної дисципліни	Державне (конституційне) право зарубіжних країн
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Закоморна Катерина Олександрівна, доцентка кафедри державного будівництва
Контактний телефон	(057) 704-93-04
E-mail	k.o.zakomorna@nlu.edu.ua
Консультації	щопонеділка, щовівторка.
Онлайн консультації	щопонеділка, щовівторка.

Назва навчальної дисципліни	Державне (конституційне) право зарубіжних країн
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Попрошаєва Олена Андріївна, доцентка кафедри державного будівництва
Контактний телефон	(057) 704-93-04
E-mail	o.a.poproshaieva@nlu.edu.ua
Консультації	щопонеділка, щовівторка
Онлайн консультації	щопонеділка, щовівторка

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається сутність державного (конституційного) права як основоположної галузі права в зарубіжних країнах. Визначаються особливості конституційно-правової регламентації політичних, економічних, соціальних і духовно-культурних відносин в країнах різних правових систем. Висвітлюється вплив міжнародних і європейських стандартів на перебіг конституційної реформи в зарубіжних країнах і Україні.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: - формування у студентів цілісного уявлення про сучасну правову доктрину і практику організації та діяльності органів публічної влади в країнах різних правових систем та їх вплив на розвиток правової системи України; - вироблення основних умінь і навичок проведення критичного порівняльно-правового аналізу конституційного законодавства зарубіжних країн і України, активізація аналітичної діяльності студентів, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок діяльності правника.

Завдання:

- опанування інструментарієм інституту багаторівневого конституціоналізму в європейських країнах, базовими категоріями конституційного законодавства;
- формування системного і критичного розуміння сучасного стану конституційно-правового регулювання політичної системи, державного ладу країн різних правових систем;
- виявлення актуальних проблем конституційно-правового забезпечення системно-структурних і функціональних реформ в країнах різних правових систем;
- окреслення перспектив розвитку моделей організації публічної влади країн різних правових систем;

- розуміння значення універсальних (міжнародних), європейських (регіональних) стандартів проведення державної регіональної політики для забезпечення мінімізації відмінностей між регіонами, подолання відсталості і гарантування гідного життя населення в будь-якому регіоні;
- формування навичок використання сучасної методології порівняльного дослідження і сучасних правових доктрин у процесі вивчення моделей організації публічної влади країн різних правових систем;
- засвоєння знань про тенденції розвитку конституційного права в країнах різних правових систем;
- отримання уявлення про основні детермінанти конституційно-правового розвитку країн різних правових систем;
- усвідомлення цінності конституційного права для розвитку засад правової, демократичної і соціальної держави;
- поглиблення і систематизація доктринальних знань та використання отриманих наукових результатів у процесі вивчення питань стану гармонізації національного законодавства України та держав-членів ЄС відповідно до міжнародних і європейських стандартів місцевого самоврядування;
- формування навичок використання сучасної методології інститутів безпосередньої демократії, що забезпечують дотримання принципів правової та демократичної держави в провідних демократичних країнах світу.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: Теорія права, Історія держави і права зарубіжних країн, Конституційне право України, Державне будівництво і місцеве самоврядування, Міжнародне право. Право ЄС, Європейська конвенція про захист прав людини й основоположних свобод.

Кореквізити: Міжнародне право прав людини, Право міжнародних організацій, Основи геополітики

Постреквізити:

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН НД 1. Характеризувати стан правового регулювання політичної системи, державного ладу, особливості конституційно-правового забезпечення структурних і функціональних реформ, перспективи подальшого розвитку моделей організації публічної влади країн різних правових систем.

РННД2. Критично оцінювати вплив права ЄС і актів Ради Європи на розвиток правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделей організації публічної влади в європейських країнах.

РННД3. Прогнозувати вплив практики організації та діяльності органів публічної влади провідних демократичних країн світу (держав-членів ЄС, Великої Британії, США, Канади та ін.) на перебіг конституційно-правової реформи в Україні.

РННД4. Розуміти багаторівневий конституціоналізм як цілісну систему конституційно-правових механізмів, які втілюють демократичні цінності і досягнення правотворчості провідних країн світу, діяльності міжнародних організацій (ООН, Ради Європи, ЄС) та гарантують динамічну рівновагу між гілками влади в сучасній правовій державі.

РННД5. Використовувати сучасні правові доктрини в процесі вивчення інституційної і функціональної взаємодії органів публічної влади в зарубіжних країнах різних правових систем.

РННД6. Прогнозувати вплив соціально-економічних, зовнішньополітичних та інших факторів на процеси інтернаціоналізації правового регулювання організації і діяльності органів публічної влади зарубіжних країн.

РН НД7. Застосовувати сучасну методологію порівняльного

дослідження конституційно-правових інститутів відповідального врядування та інститутів безпосередньої демократії, що забезпечують дотримання принципів правової та демократичної держави в країнах ЄС, та екстраполювати отримані результати на відповідний досвід України.

РННД 8. Характеризувати особливості конституційно-правового забезпечення сучасних структурних і функціональних реформ, які відбуваються в зарубіжних країнах різних правових систем.

РННД9. Оцінювати перспективи подальшого розвитку моделей організації публічної влади країн різних правових систем.

РННД10. Застосовувати сучасну методологію порівняльного дослідження конституційно-правового регулювання інститутів безпосередньої демократії, що забезпечують дотримання принципів правової та демократичної держави в країнах ЄС, та екстраполювати отримані результати на відповідний досвід України.

РННД 11. Дискутувати зі складних правових проблем застосування європейських стандартів доброго врядування.

РННД 12. Інтегрувати знання про сутність європейської моделі конституційного правління, призначення цього правового феномену.

Види навчальних занять та самостійна робота для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Бенілюксу	-	7

2	-	Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Союзу арабського Магрибу	7
3	-	Особливості правового регулювання державного ладу країн Азії й Близького Сходу	7
4	Специфіка державно-правового розвитку, правового регулювання державного ладу та механізму публічної влади латиноамериканських держав	-	7
5	Концепція «багаторівневого» конституціоналізму в державах-членах ЄС	Концепція «багаторівневого» конституціоналізму в державах-членах ЄС	6
6	Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України	Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України	4
7	Конституційні принципи функціонування органів державної влади в умовах «референдарної» демократії в європейських	-	6
8	-	Правове регулювання політичної системи, державного механізму, системно-структурної організації органів публічної влади ФРН	6
9	Правове регулювання деволюції як напряму реформування взаємин органів публічної влади у Великій Британії	-	5

10	-	Реформи децентралізації влади у Франції: досвід для України	5
11	Конституційно-правові принципи регіоналізму в Італії	Конституційно-правові принципи регіоналізму в Італії	3
12	Особливості реформи територіальної організації влади, місцевого управління та децентралізації влади країн Вишеградської групи	Особливості реформи територіальної організації влади, місцевого управління та децентралізації влади країн Вишеградської групи	4
13	Правове регулювання механізмів реалізації концепції «одна країна - дві системи» в КНР	Правове регулювання механізмів реалізації концепції «одна країна - дві системи» в КНР	3
14	-	Конституційний принцип «вирівнювання можливостей» і регіональні нерівності як основа державної політики в Канаді: уроки для України	5
15	Особливості правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделі організації публічної влади США	-	5

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-членів Бенілюксу	-	110
2		Особливості правового регулювання політичної системи державного ладу, моделі організації публічної влади держав-	

		членів Союзу арабського Магрибу	
3	Конституційний принцип відповідального врядування в державах-членах ЄС: досвід для України	-	
4		Реформи децентралізації влади у Франції: досвід для України	
5	Особливості правового регулювання політичної системи, державного ладу, моделі організації публічної влади США	-	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, нормативно-правової бази, практики роботи органів публічної влади зарубіжних країн, матеріалів експертно-аналітичних центрів тощо;
- робота над кейсами з питань функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування у зарубіжних країнах;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквиумів та заліку.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Методичних матеріалах з навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної

ДИСЦИПЛІНИ

1. The Constitution of the Kingdom of the Netherlands 2018. URL: <https://www.government.nl/documents/reports/2019/02/28/the-constitution-of-the-kingdom-of-the-netherlands>
2. Constitution of the Luxembourg 1868 URL: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/recueil/constitution/20200519>
3. Constitution of the Morocco. URL: http://www.sgg.gov.ma/Portals/0/constitution/constitution_2011_Fr.pdf
4. Constitution of the People's Democratic Republic of Algeria. URL: https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/ALGERIA_Constitution.pdf
5. The Constitution of the Arab Republic of Egypt. URL: <https://www.sis.gov.eg/newvr/theconistitution.pdf>
6. Basic Law of Governance of Saudi Arabia. URL: <https://www.saudiembassy.net/basic-law-governance>
7. Constitution of the Federative Republic of Brazil 1988. URL: https://www.stf.jus.br/arquivo/cms/legislacaoConstituicao/anexo/brazil_federal_constitution.pdf
8. Constitution of the Argentine Nation. URL: <http://www.biblioteca.jus.gov.ar/argentina-constitution.pdf>
9. The constitution of Mexico 1917. URL: <http://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/CPEUM.pdf>
10. Basic Law for the Federal Republic of Germany 1948. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/englisch_gg.html#p0014
11. Bill of Rights 1689. UK. URL: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/evolutionofparliament/parliamentaryauthority/revolution/collections1/collections-glorious-revolution/billofrights/>
12. Parliament Acts. UK Parliament. URL: <https://www.parliament.uk/site-information/glossary/parliament-acts/>
13. Northern Ireland Act 1998. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/47/contents>

14. Government of Wales Act 1998. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/38/contents>
15. Constitution of France 1958. URL: <https://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>
16. Constitution of the Italian Republic. URL: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf
- Constitution of the United States 1787. URL: https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm
17. The Constitution of the Republic of Poland 1997. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>
18. Constitution of the Czech Republic. URL: <https://www.psp.cz/en/docs/laws/1993/1.html>
19. Constitution of the Slovak Republic. URL: <https://www.prezident.sk/upload-files/46422.pdf>
20. Constitution of the People's Republic of China. URL: <http://www.npc.gov.cn/englishnpc/constitution2019/201911/1f65146fb6104dd3a2793875d19b5b29.shtml>
21. The Constitution Acts of Canada, 1867 to 1982. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/>
22. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
23. Treaty of Maastricht on European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=legisum:xy0026>
24. Statute of the Council of Europe. London, 5.V.1949. URL: <https://rm.coe.int/1680306052>

Література

Основна література:

1. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права: Монографія. Х.:Право, 2008. 220с.
2. Закоморна К.О. Посібник для підготовки до іспиту з державного (конституційного) права зарубіжних країн. Харків: Право, 2021. 270 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і переробл. / за заг. ред. В. О. Ріяки. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
4. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Х.: Право, 2018. 440 с.
5. Серьогіна С.Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія. – Х.: Право, 2011. – 768 с.
6. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2018. 464 с.

Додаткова література:

1. Вибори в Європейському Союзі / За ред.. Д. С. Ковриженка; Лабораторія законодавчих ініціатив. – К.: ФАЛДА ЛТД, 2006. – 156 с.
2. Гончаренко О.А. Децентралізація як тенденція розвитку місцевого управління в європейських державах. Право та інновації. 2017. №4 (20). С. 36-42.
3. Гончаренко О.А. Конституційно-правова модель місцевого управління у Франції. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 35. С. 56-62.
4. Гринчак А.А. (2020). Парламентська відповідальність уряду у європейських країнах. Проблеми законності, (149), 24–35. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/201832>
5. Гринчак А.А. Практика Європейського Суду з прав людини щодо особливостей інституціоналізації політичних партій у зарубіжних країнах. Форум права: електрон. наук. фахове вид. №4. Х., 2018. С. 6-16. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&

IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2018_4_3.pdf

6. Гринчак, А. А. (2021). Конституційно-правові засади регіоналізації у європейських країнах: структурно-функціональні характеристики механізму публічної влади. Проблеми законності, (154), 79-92. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/238703/239698>

7. Гринчак, А. А. (2019) Правове регулювання міжнаціональних відносин: приклад європейських країн. Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку: зб.наук. статей за матер. II всеукр.наук.практ. конф.з європ.права, м.Харків, 15 травня 2019. Х., 2019. С. 57-64 <https://www.academia.edu/80533586/>

8. Grynchak, A. A., Tavoľzhanska, Y. S., Grynchak, S. V., Smorodynskyi, V. S., & Latysh, K. V. (2022). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as a Constitutional Instrument of European Public Order. Public Organization Review, 1-14. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11115-021-00583-9>

9. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: монографія. Х.: Право, 2013. 424 с.

10. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: монографія. Харків: «Фінн», 2008. 200 с.

11. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К.: ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf)

12. Закоморна К.О. Основи організації та діяльності муніципальних органів влади в Канаді. The Journal of Eastern European Law/ Журнал східноєвропейського права. 2016. № 31. С. 45 – 52.

13. Закоморна К. Конституційно-правові засади самоврядування (місцевої автономії) в КНР. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 183-187.
14. Закоморна К.О. Правова основа муніципального стратегічного планування як напряму регіоналізації: досвід Республіки Болгарія та України The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права. 2020. №73. С. 57 – 64.
15. Закоморна К.О. Громадські консультації як форма демократії участі в зарубіжних країнах. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 35. С. 107 – 119.
16. Закоморна К.О. Територіальна організація влади в Республіці Індія The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права. 2018. № 48. С. 43 – 49.
17. Закоморна К.О. До питання про визначення терміну «регіоналізація» в сучасній вітчизняній і зарубіжній доктрині Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. /ред.кол.: С.Г. Серьогіна та ін. Х.: Право, 2019. Вип. 38. С. 107 – 119.
18. Закоморна К.О. Поняття децентралізації публічної влади у вітчизняній та зарубіжній доктрині The Journal of Eastern European Law / Журнал східноєвропейського права. 2019. №60. С. 57 – 63.
19. Закоморна К.О. Принципи децентралізації публічної влади в актах ЄС. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. /ред.кол.: С.Г. Серьогіна та ін. Х.: Право, 2021. Вип. 42. С. 80 –96.
20. Закоморна К.О. Принцип муніципальної автономії як гарантія децентралізації публічної влади. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 143 – 147.
21. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / редкол. Ю. П. Битяк [та ін.] . Х.: Оберіг, 2012. 64 с.
22. Калитчак Р. Г. Регіоналізм у європейських інтеграційних процесах. — К.: Знання, 2007. — 303 с.

23. Козюра І.В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Канаді: моногр. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. 332 с.
24. Куйбіда В. С., Толкованов В. В. Досвід впровадження стандартів доброго врядування на місцевому рівні в Україні та інших європейських країнах: збірник. – Київ, ТОВ «Поліграфічний Центр «Крамар», 2010. - 258 с.
25. Маринів А.В. Системно-структурна організація місцевого самоврядування у Французькій Республіці: монографія. Харків: Право, 2020. 207 с.
26. Марченко В. В. Конституційно-правовий статус уряду в країнах ЄС (на прикладі Франції, Федеративної Республіки Німеччини, Іспанії) / В. В. Марченко. – К. : Алерта, 2010. – 216 с.
27. Муртіщева А. О. Конституційний контроль у механізмі конституційно-правової відповідальності урядів країн ЄС: постановка питання. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. 2019. Вип. 37. С. 302-31.
28. Муртіщева А. О. Транспарентність у діяльності органів публічної влади: досвід зарубіжних країн. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 602-606.
29. Муртіщева А. О., Плотнікова А. Д., Дубина К. В. До питання про форми голосування в сучасних зарубіжних країнах. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2021. № 4. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2021-4-7161>
30. Муртіщева А. О., Врещ Ю. О., Радченко О. А. Правове регулювання лобізму: досвід зарубіжних країн, перспективи для України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». Київ, 2020. № 5 (27). С. 66-73. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-5-6015>
31. Панов А.В. Територіальний устрій Франції та Італії – уроки для України: монографія. ПП «АУТДОР-ШАРК». Ужгород, 2015. 126 с. URL: <http://www.alenpanov.org.ua/filelib/sou/201706161044300630.pdf>

32. Попрошаєва О.А. Основні зобов'язання держав щодо захисту і просування прав людини в цифровому просторі / Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Х.: Право, 2020. Вип. 40. С. 63-69.
33. Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Грищук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д.С. Ковриженка. – К.: ФАДА, ЛТД, 2007. – 186 с.
34. Сучасний парламентаризм: український та світовий виміри: монографія / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Харків: Юрайт, 2018. 200 с.
35. Чиркін А. С. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Польщі, Угорщині, Чехії: монографія. Харків: Юрайт, 2019. 220 с.
36. Чиркін А.С. Рецентралізація як одна з основних тенденцій місцевого самоврядування Угорщини. Державне будівництво та місцеве самоврядування, 2020. вип. 40. С. 99-110;
37. Чиркін А.С. Місцевий референдум як форма муніципальної нормотворчості: досвід країн Вишеградської групи. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2021. С. 76-79.
38. Чиркін А.С. Constitutional and legal basis of territorial organization public authorities in the countries of Central and Eastern Europe. Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна (голова) та ін. – Харків: Право, 2021. – Вип. 42. С. 97-108.
39. Чиркін А., Кушнір В. Особливості місцевого самоврядування Франції. Підприємництво, госп-во і право: наук.-практ. госп.-прав. журн. - 2020. - N 5. - С. 176-180.
40. Чиркін А.С., Фролов О.О. Огляд реалізації виборчих прав деяких категорій громадян в Чеській Республіці. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 36. 2018 . С. 77-89
41. Шаповал В.М. Державний лад світу. – К.: Укр. Центр Правничих Студій, 1999.

Інтернет-ресурси

1. Офіс Ради Європи в Україні URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/the-coe/>
2. Офіційний сайт ЕС URL: <https://europa.eu/>
3. Палата представників США URL: <http://www.house.gov/>
Сенат США URL: <http://www.senate.gov/>
4. Президент США URL: <http://www.whitehouse.gov/>
5. Верховний Суд США URL: <http://www.supremecourt.gov/>
6. Генерал-губернатор Канади URL: <http://www.gg.ca/>
7. Парламент Канади URL: <http://www.parl.gc.ca/>
8. Верховний Суд Канади URL: <http://www.scc-csc.gc.ca/>
9. Президент Бразилії URL: <http://www2.planalto.gov.br/>
10. Палата депутатів Бразилії URL: <http://www2.camara.leg.br/>
11. Федеральний Сенат Бразилії URL: <http://www.senado.gov.br/>
12. Федеральний Верховний Суд Бразилії URL: <http://www2.stf.jus.br/>
13. Королева Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.royal.gov.uk/>
14. Палата громад Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.parliament.uk/business/commons/>
15. Палата лордів Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.parliament.uk/lords/>
16. Офіційний сайт офісу Прем'єр-міністра URL: <http://www.number10.gov.uk/>
17. Верховний Суд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії URL: <http://www.supremecourt.gov.uk/>
18. Президент Франції URL: <http://www.elysee.fr/>
19. Національні збори Франції URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/english/index.asp>
20. Сенат Франції URL: <http://www.senat.fr/lng/en/index.html>

21. Конституційна рада Франції URL: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/english/homepage.14.html>
22. Бундестаг Німеччини URL: http://www.bundestag.de/htdocs_e/index.html
23. Бундесрат Німеччини URL: http://www.bundesrat.de/EN/Home/homepage__node.html?__nnn=true
24. Федеральний президент Німеччини URL: http://www.bundespraesident.de/EN/Home/home_node.html
25. Федеральний конституційний суд Німеччини URL: <http://www.bundesverfassungsgericht.de/en/index.html>
26. Парламент Італійської Республіки URL: <http://www.parlamento.it/>
27. Президент Італійської Республіки URL: <http://www.quirinale.it/>
28. Рада Міністрів Італійської Республіки URL: <http://www.governo.it/>
29. Конституційний суд Італійської Республіки URL: http://www.cortecostituzionale.it/ActionPagina_320.do
30. Сейм Республіки Польща URL: <http://www.sejm.gov.pl/>
31. Сенат Республіки Польща URL: <http://www.senat.gov.pl/en/>
32. Президент Республіки Польща URL: <http://www.president.pl/en/>
33. Рада Міністрів Республіки Польща URL: <http://www.kprm.gov.pl/en.html>
34. Конституційний Трибунал Республіки Польща URL: <http://www.trybunal.gov.pl/index2.htm>
35. Народні збори Республіки Болгарія URL: <http://www.parliament.bg/>
36. Президент Республіки Болгарія URL: <http://www.president.bg/>
37. Міністерська рада Республіки Болгарія URL: <http://www.government.bg/>
38. Конституційний суд Республіки Болгарія URL: <http://www.constcourt.bg/>
39. Палата представників Японії URL: http://www.shugiin.go.jp/index.nsf/html/index_e.htm
40. Палата радників Японії URL: <http://www.sangiin.go.jp/eng/index.htm>
41. Прем'єр-міністр і Кабінет Японії URL: <http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html>

42. Всекитайські збори народних представників URL:
<http://www.npc.gov.cn/englishnpc/news/>
43. Федеральна Рада Швейцарської Конфедерації URL:
<https://www.admin.ch/gov/en/start/federal-council.htm>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри державного будівництва. URL:
http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=189:derzhavne-pravo-zarubizhnix-krain&Itemid=151

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога - дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекцій). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34